

Sygn. akt I ACa 237/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Bess
Sędziowie:	SSA Anna Kowacz-Braun (spr.) SSA Zbigniew Ducki
Protokolant:	st. sekr. sądowy Paulina Klaja

po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 2019 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. B. (1), P. B., A. S. i K. B. (2)

przeciwko G. B. i J. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 8 marca 2017 r. sygn. akt I C 2519/11

1. oddala apelację;

2. zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz każdego z powodów kwoty po 4.050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Anna Kowacz-Braun SSA Jerzy Bess SSA Zbigniew Ducki

I ACa 237/18

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 stycznia 2019 r.

Powodowie K. B. (1), P. B., A. S. i K. B. (2) wnieśli o zasądzenie od pozwanych G. B. i J. B. solidarnie na rzecz powodów: K. B. (1), A. S. i P. B. kwot po 232500,00 zł, a na rzecz powódki K. B. (2) (małoletniej w chwili otwarcia spadku) kwoty

310 000,00 zł – tytułem zachowku po zmarłym w dniu 2 sierpnia 2006 r. – ojcu powodów – A. B. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 09 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty.

Pozwani G. B. i J. B. wnieśli o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 8 marca 2017 r.

I. zasądził od pozwanych G. B. i J. B. solidarnie na rzecz powodów: K. B. (1), P. B. i A. S. kwoty po 50.368,72 zł, a na rzecz powódki K. B. (2) kwotę 67.158,30 zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 kwietnia 2016 r. do dnia zapłaty;

II. oddalił powództwo w pozostałej części;

III. zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powodów do niepodzielnej ręki kwotę 3.600,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

IV. nakazał pobrać od pozwanych solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 21.440,00 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej oraz wydatków na opinie biegłego sądowego, od ponoszenia których powodowie zostali zwolnieni.

Sąd Okręgowy jako bezsporne wskazał na następujące okoliczności:

A. B. zmarł w dniu (...) w K.. W tej dacie A. B. posługując się bronią palną dokonał zabójstwa E. O. oraz M. B. (1), a także postrzelił w nogę J. O. – ojca E. O.. Następnie A. B. popełnił samobójstwo. Toczące się w sprawie powyższego czynu postępowanie karne prowadzone przez Prokuraturę Okręgową w K.(sygn. akt (...)) zostało umorzone postanowieniem z dnia 28 września 2007 r. wobec samobójczej śmierci A. B..

A. B. był dwukrotnie żonaty – pierwszy związek małżeński zawarł z M. B. (1), zaś drugi w dacie 30 września 1995 r. z pozwaną G. B.. Spadkodawca nie zawierał z pozwaną G. B. żadnych umów małżeńskich i między nimi panował ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej.

Ze związku małżeńskiego z M. B. (1)spadkodawca miał czwórkę dzieci: K. B. (1), P. B., A. S. i małoletnią w dacie otwarcia spadku K. B. (2) (urodzoną w dniu (...)). Małoletnia, w dacie otwarcia spadku córka A. B. –K. B. posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Ze związku małżeńskiego z G. B. spadkodawca miał jedno dziecko – J. B., który urodził się w dniu (...)

Pozwana G. B. w dniu 31 sierpnia 2006 r. złożyła do Sądu Rejonowego dla K. w K.wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym A. B..

Postanowieniem z dnia 13 października 2010 r. Sąd Rejonowy dlaK.w K., I Wydział Cywilny (w sprawie(...)) stwierdził, że spadek po A. B., zmarłym w dniu 2 sierpnia 2006 r. w K. i tam ostatnio stale zamieszkałym, na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 16 lutego 2006 r. oraz testamentu notarialnego z dnia 21 lutego 2006 r. nabyli z dobrodziejstwem inwentarza: żona G. B. oraz syn – J. B. – po 1/2 części każdy.

Nadto Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana G. B. w 2004 r. uzyskała pierwszeństwo do nabycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w drodze przetargu. Zarząd Spółdzielni Mieszkaniowej (...) zawarł z pozwaną umowę o ustanowienie spółdzielczego własnościowego prawa do w/w lokalu mieszkalnego w dniu 20 kwietnia 2004 r. Następnie G. B. zgłosiła do wspólnego zamieszkiwania syna J. B.. Pozwana prowadziła również działalność gospodarczą pod w/w adresem.

Z uwagi na ustrój wspólności majątkowej małżeńskiego prawo to weszło do wspólnego majątku małżonków B., a A. B. miał udział wynoszący 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K.. Również na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej przypadał mu udział 1/2 części we własności lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w K..

Oba mieszkania były nowe, wyremontowane i zasobnie oraz kosztownie urządzone. Szczególnie mieszkanie przy ul. (...) odznaczało się bardzo wysokim standardem. Spadkodawca wyposażył je w dębowe podłogi, drogi sprzęt AGD i RTV, wysokiej jakości meble użytkowe i kuchenne, dywany, obrazy, drogą armaturę łazienkową itp.

A. B. był człowiekiem majątnym, prowadził wraz z pozwanymi życie na wysokim poziomie, stać ich było na zagraniczne wycieczki i drogie zakupy.

A. B. prowadził wspólnie z żoną G. B. działalność gospodarczą, polegającą na zarządzaniu kioskami typu (...) zlokalizowanymi w K., przy ul. (...), ul. (...) oraz przy Al. (...) – przystanek (...). W kioskach tych sprzedawano papierosy, prasę, bilety, artykuły chemiczne, karty telefoniczne i inne podobne przedmioty. Z działalności tej spadkodawca czerpał duże dochody, gdyż kioski dobrze prosperowały. Przedsiębiorstwo zatrudniało łącznie ponad 10 osób, których wynagrodzenia wynosiły ok. 1 500-2 000 zł. W kioskach typu (...) zatrudniony był najstarszy syn A. B. – powód K. B. (1) na stanowisku kierowniczym z wynagrodzeniem w kwocie 1 500 zł. K. B. (1) zarządzał w/w czterema kioskami, mając dostęp również do pieniędzy pochodzących z obrotu gospodarczego nin. przedsiębiorstwa. Syn spadkodawcy wpłacał każdego dnia pieniądze na konto bankowe prowadzone w D. Banku.

A. B. posiadał skrytkę bankową nr (...), która znajdowała się w placówce Banku (...) S.A. (...) Oddział w K. przy ul. (...). Do skrytki tej część pieniędzy z dziennych utargów zanosił powód K. B. (1). W skrytce tej znajdowały się środki pieniężne i kosztowności, biżuteria. Dostęp do tej skrytki bankowej miała pozwana G. B.. Pozwana zataiła część majątku spadkowego, która w dacie śmierci spadkodawcy znajdowała się w tej skrytce bankowej nr (...).

Na rok przed śmiercią A. B. kontakty powodów – dzieci spadkodawcy z pierwszego małżeństwa z pozwaną G. B. pogorszyły się. G. B. doprowadziła do zwolnienia K. B. (1) z funkcji kierownika kiosków.

A. B. zajmował się również udzielaniem pożyczek z wysokim oprocentowaniem na rzecz osób fizycznych. Było to dla niego dodatkowe źródło dochodu, poza prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. A. B. znany był w okolicy z tego, że pożyczał pieniądze, a kwoty te wahały się od kilku tysięcy do kilkudziesięciu tysięcy złotych. Zawierał on umowy bezpośrednio sam lub za pośrednictwem innych osób, a ich poręczenie stanowiły najczęściej weksle. Spadkodawca skutecznie egzekwował zwroty udzielonych pożyczek, a często nie zwracał pożyczkobiorcom weksli.

W skład majątku spadkowego po zmarłym A. B. wchodziły:

- udział 1/2 części we własności nieruchomości lokalowej – lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w K. dla której Sąd Rejonowy dla K. w K., Wydział IV Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...);
- udział 1/2 części we własności nieruchomości położonej w K., składającej się z działki nr (...), obr. (...)P. objętej księgą wieczystą KW nr (...);
- udział 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. o pow. ok. 80 m² (razem z umeblowaniem i wyposażeniem);
- udział 1/2 części we własności samochodu marki (...) nr rej. (...) wyprodukowanego w 1998 r.;
- udział 1/2 części we własności pojazdu marki (...) nr rej. (...) wyprodukowanego w 2001 r. ;
- udział 1/2 części we własności samochodu marki (...) wyprodukowanego w 2003 r.;

- udział 1/2 części we własności przedsiębiorstwa w postaci kiosków typu (...) zlokalizowanych w K., przy ul. (...), ul. (...) oraz przy Al. (...) – przystanek (...).

A. B. był osobą stanowczą, inteligentną, energiczną, nastawioną na odniesienie sukcesów materialnych i zgromadzenie dużych zasobów finansowych. Był także osobą dominującą, manipulującą otoczeniem i nie ulegał wpływom innych osób, a „ostatnie zdanie” zawsze musiało należeć do niego. A. B. nie zwierzał się innym ze swoich problemów i nie był wylewny w stosunkach towarzyskich. Relacje rodzinne, jakie zachodziły pomiędzy A. B., a dziećmi z pierwszego małżeństwa tj. powodami były różne. K. B. (1), P. B., A. S. i K. B. (2) zabiegali o dobry kontakt z ojcem, natomiast jego działania ograniczały się do minimalnego zaspokajania ich potrzeb życiowych. A. B. był osobą porywczą, agresywną, nie stronił od alkoholu oraz zażywał środki psychoaktywne. To on sam decydował z kim się spotykał i jak wyglądały dokładnie jego relacje z powodami, narzucał im swoje zdanie. Zainteresowanie A. B. losem dzieci z pierwszego małżeństwa z biegiem lat malało, a to ze względu na fakt założenia nowej rodziny.

Przed Sądem Okręgowym w K. toczyło się postępowanie z powództwa małoletniej S. B. (1) oraz L. B. (1) i M. B. (1) przeciwko Skarbowi Państwa – Komendantowi (...) Policji w K. i Komendantowi (...) Policji, sygn. akt (...).

Wyrokiem z dnia 09 grudnia 2010 r. sygn. akt (...) Sąd Okręgowy w K. orzekł następująco:

- w pkt I zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Skarbu Państwa – Komendanta (...) Policji w W. na rzecz małoletniej powódki S. B. (1) kwotę 227.820 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty;

- w pkt II zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Skarbu Państwa – Komendanta (...) Policji w W. na rzecz małoletniej powódki S. B. (1) rentę miesięczną w kwocie 535 zł płatną od grudnia 2010 r. łącznie, do 10 dnia każdego kolejnego miesiąca;

- w pkt III w pozostałym zakresie powództwo S. B. (1) oddalił;

- w pkt IV zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Skarbu Państwa – Komendanta (...) Policji w W. na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwotę 14.374,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty;

- w pkt V zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Skarbu Państwa – Komendanta (...) Policji w W. na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwoty po 150.000 zł na rzecz każdego z w.w. powodów z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty;

- w pkt VI w pozostałym zakresie powództwo L. B. (1) i M. B. (1) oddalił.

Skarb Państwa – (...) Komendant (...) Policji w K., Komendant (...) Policji w W. wniósł apelację od powyższego wyroku.

Wyrokiem z dnia 03 grudnia 2013 r., sygn. akt (...) Sąd Apelacyjny w K. w pkt 1. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadał mu brzmienie: „I. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Komendanta (...) Policji w W. na rzecz powódki S. B. (1) łączną kwotę 80.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; II. w pozostałym zakresie powództwo S. B. (1) oddala; III. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Komendanta (...) Policji w W. na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) łącznie kwotę 9.350 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty; IV. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Komendanta (...) Policji w K. i Komendanta (...) Policji w W. łącznie na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwoty po 20.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 grudnia 2010 r. do dnia zapłaty; V. w pozostałym zakresie powództwo L. B. (1) i M. B. (1) oddala; VI. zasądza na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa od powódki S. B. (1) kwotę 1.872 zł, zaś od powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwoty po 3.888 zł tytułem kosztów procesu; VII. odstępuje od obciążania powodów nieuiszczonymi opłatami sadowymi od oddalonych żądań pozwu”. W pkt 2 oddalił apelację w pozostałej części.

Kolejno skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia rozstrzygnął Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 30 stycznia 2015 r., sygn. akt (...)

Wyrokiem z dnia 22 maja 2015 r. Sąd Apelacyjny w K.sygn. akt (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt (...) przy uwzględnieniu treści wyroku Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 03 grudnia 2013 r., a to w jego pkt V, VI i VII w ten sposób, że: „zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwoty po 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od 10 grudnia 2010 r., VI. oddała powództwo L. B. (1) i M. B. (1) w pozostałym zakresie, VII. znosi wzajemnie między stronami koszty procesu i nie obciąża powodów nieuiszczonymi opłatami od pozwu”; w pozostałym zakresie apelacja została oddalona.

Skarb Państwa Komendant (...) Policji w K. i Komendant (...) Policji w wykonaniu w/w orzeczeń dokonał dobrowolnie, bez udziału komornika zapłaty na rzecz wierzycieli następujących kwot:

- na rzecz S. B. (1) kwoty 150 000 zł tytułem należności głównej oraz 70 027,67 zł tytułem odsetek ustawowych;
- na rzecz L. B. (1) i M. B. (1) kwoty 14 374,80 zł tytułem należności głównej oraz 8 966,75 zł tytułem odsetek ustawowych;
- na rzecz L. B. (1) kwoty 70 000 zł tytułem należności głównej oraz 36 194,52 zł tytułem odsetek ustawowych;
- na rzecz M. B. (1) kwoty 70 000 zł tytułem należności głównej oraz 36 194,52 zł tytułem odsetek ustawowych.

Przed Sądem Okręgowym w K., I Wydział Cywilny w sprawie sygn. akt (...) toczyło się postępowanie z powództwa S. B. (1) (córci zastrzelonego przez A. B. M. B. (1)), L. B. (1) i M. B. (1) (rodziców tragicznie zmarłego M. B. (1)) przeciwko G. B. i J. B. o zapłatę. Przed wszczęciem tego postępowania S. B. (1), L. B. (1) i M. B. (1) złożyli do Sądu Rejonowego dla K. w K. wnioski z dnia 23 lipca 2009 r. o zawezwanie pozwanych do próby ugodowej w sprawie zapłaty kwot związanych ze śmiercią M. B. (1).

W dniu 05 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w K. wydał wyrok, w którym:

- w pkt I zasądził solidarnie od pozwanych G. B. i J. B. na rzecz powódki S. B. (1), in solidum ze Skarbem Państwa – (...) Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...) Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K. z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt (...) kwotę 177 200,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty: - 75 000 zł od dnia 13 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty, - 2 200 zł od dnia 21 maja 2012 r. do dnia zapłaty, 100 000 zł od dnia 10 lipca 2012 r. do dnia zapłaty zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z faktu przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

- w pkt II zasądził solidarnie od pozwanych G. B. i J. B. in solidum ze Skarbem Państwa – (...) Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...) Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K. z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt (...) na rzecz powódki S. B. (1) rentę miesięczną w kwocie 110 zł płatną do 10-każdego miesiąca począwszy od czerwca 2012 r., zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z faktu przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

- w pkt III zasądził solidarnie od pozwanych G. B. i J. B., in solidum ze Skarbem Państwa – (...) Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...) Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K. z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt (...), solidarnie na rzecz powodów L. B. (1) i M. B. (1) kwotę 6 500 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 13 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty, zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z faktu przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

- w pkt IV zasądził solidarnie od pozwanych G. B. i J. B., in solidum ze Skarbem Państwa – (...)Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...)Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K.z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt (...) na rzecz powoda M. B. (1) kwotę 125 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty: - 50 000 zł od dnia 13 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty, 75 000 zł od dnia 10 lipca 2012 r. do dnia zapłaty zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z faktu przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

- w pkt V zasądził solidarnie od pozwanych G. B. i J. B. in solidum ze Skarbem Państwa – (...)Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...) Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K.z dnia 09 grudnia 2010 r., sygn. akt(...)na rzecz powódki L. B. (1) kwotę 125 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty: -50 000 zł od dnia 13 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty, - 75 000 zł od dnia 10 lipca 2012 r. do dnia zapłaty zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ich ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z faktu przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza;

- w pkt VI w pozostałej części powództwo oddalił,

- w pkt VII koszty zastępstwa procesowego między stronami wzajemnie zniósł,

- w pkt VIII nakazał ściągnąć solidarnie od pozwanych G. B. i J. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w K. kwotę 18 435 zł tytułem części opłaty sądowej od pozwu od uiszczenia której powodowie byli zwolnieni.

Apelacje od powyższego orzeczenia wnieśli S. B. (1), L. B. (1) i M. B. (1). Sąd Apelacyjny wK., I Wydział Cywilny wyrokiem z dnia 09 lipca 2014 r., sygn. akt(...)w pkt I zmienił zaskarżony wyrok w pkt III w ten sposób, że wymienioną tam kwotę 6 500 zł podwyższył do kwoty 11 524,80 zł. W pkt II oddalił apelację powodów L. B. (1) i M. B. (1) w pozostałej części, zaś apelację powódki S. B. (1) w całości.

Postanowieniem z dnia 21 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w K. w sprawie sygn. akt(...)dokonał wykładni wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 5 lutego 2013 r. (sygn. akt(...)) w zakresie dotyczącym punktów I do V w części dotyczącej podmiotów zobowiązanych do zapłaty na podstawie lego tytułu egzekucyjnego w ten sposób, że wyjaśnił, iż sformułowanie „ in solidum ze Skarbem Państwa –(...)Komendą (...) Policji w K. i Komendantem (...) Policji w W., którego zobowiązanie zostało ustalone nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K. dnia 9 grudnia 2010 r. sygn. akt. (...)” stanowiło zastrzeżenie zgodnie z którym zapłata przez Skarb Państwa, kwoty orzeczonej nieprawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Okręgowy w K. dnia 9 grudnia 2010 r. sygn. akt. (...)zwalnia pozwanych z obowiązku zapłaty tej części roszczenia zasądzonego na rzecz powodów, zastrzeżenie to nie tworzyło zatem tytułu egzekucyjnego w sprawie(...) przeciwko Skarbowi Państwa.

L. B. (1), M. B. (1) i S. B. (1) złożyli do Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym dla K. M. D. wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikom G. B. i J. B. na podstawie tytułu wykonawczego – wyroku Sądu Okręgowego w K.z dnia 05 lutego 2013r., sygn. akt(...). Postępowanie egzekucyjne toczyło się pod sygn. akt (...). Wierzyciele na podstawie w/w tytułu wykonawczego zażądali od dłużników kwot zasądzonych wyrokiem Sądu Okręgowego w K.z dnia 5 lutego 2013 r. sygn. akt (...): – kwoty 97 200 zł na rzecz S. B. (1) wraz z ustawowymi odsetkami, - renty miesięcznej w kwocie 110 zł na rzecz S. B. (1), płatnej od czerwca 2012 r., - kwoty 105 000 zł na rzecz M. B. (1) wraz z ustawowymi odsetkami.; - kwoty 105 zł na rzecz L. B. (1) wraz z ustawowymi odsetkami. Następnie wierzyciele ograniczyli egzekucję.

W toku w/w postępowania egzekucyjnego doszło do przysądzenia własności nieruchomości stanowiącej niezabudowaną działkę nr (...) o pow. 0,3989 ha położonej w rejonie ul. (...) w K. objętej KW nr (...) na rzecz B. D..

W postępowaniu egzekucyjnym sygn. akt (...) toczącym się przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym dla K. K. O. (1) z wniosku wierzycieli S. B. (1), L. B. (1) i M. B. (1) przeciwko dłużnikom G. B. i małoletniemu J. B., na mocy

postanowienia z dnia 09 grudnia 2016 r. przysądzono O. P. własność nieruchomości – spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) należącej do zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...).

Wobec braku terminowej spłaty zobowiązania, wszczęto postępowanie egzekucyjne o sygn. akt(...) z wniosku Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego wK.– Księgi Należności Sądowych w celu wyegzekwowania solidarnie od dłużników tj. G. B. oraz J. B. należności finansowych zasądzonych na podstawie pkt VIII wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 5 lutego 2013 r. w kwocie 18 687 zł.

Sąd Okręgowy w K., I Wydział Cywilny w dniu 22 października 2014 r. wydał wyrok w sprawie o sygn. (...), w którym w pkt I zasądził od pozwanych G. B. i J. B. solidarnie na rzecz powódki K. O. (2) kwotę 167 800,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 8 marca 2012 r. do dnia zapłaty zastrzegając pozwanym prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność wynikającą z przyjęcia spadku po A. B. z dobrodziejstwem inwentarza; w pkt II Sąd nakazał ściągnięcie od pozwanych G. B. i J. B. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwoty 8 445,00 zł tytułem części opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódka była zwolniona.

G. B. i J. B. wnieśli apelację od powyższego orzeczenia, która jednak z uwagi na nieopłacenie w terminie przez profesjonalnego pełnomocnika pozwanych została odrzucona postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 01 czerwca 2015 r., sygn. akt (...).

Na podstawie powyższego tytułu wykonawczego toczy się przeciwko G. B. i J. B. postępowanie egzekucyjne o sygn. akt (...) z uwagi na nieuiszczenie przez nich zasądzonych na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego wK.należności w kwocie 8 445,00 zł.

Wartość rynkowa prawa własności do lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla K. w K., Wydział IV Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 260 384,00 zł.

Wartość rynkowa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) o pow. użytkowej ok. 79,40 m² według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 503 861,00 zł.

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości składającej się z działki ew. nr (...)P. w K., niezabudowanej, objętej księgą wieczystą KW nr (...) według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 102 836 zł.

Wartość ruchomości w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 18 615,00 zł.

Wartość rynkowa samochodu marki (...), według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r., wynosiła 63 800,00 zł.

Wartość rynkowa samochodu marki(...), według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r., wynosiła 79 200,00 zł.

Wartość rynkowa samochodu marki (...), według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016r., wynosiła 16 000,00 zł.

Przedsiębiorstwo w postaci kiosków typu (...), zlokalizowanych w K. przy ul. (...) oraz przy Al. (...) – przystanek (...), według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) wynosiła 298 470,00 zł.

Wartość majątku po zmarłym A. B., który udało się ustalić w niniejszym postępowaniu, wynosi 1.343.166,00 zł.

Omawiając wyniki postępowania dowodowego Sąd Okręgowy między innymi podał, że z wiarygodnych zeznań powodów, w tym szczególnie z przesłuchania powoda K. B. (1) wynika, iż zmarły A. B. korzystał ze skrytki bankowej. Sąd ustalił, że w skrytce tej przechowywano pieniądze oraz inne kosztowności, jednakże pełna zawartość skrytki w dacie śmierci spadkodawcy nie została wyjaśniona. Należy przypuszczać, że znajdowała się tam pozostała część majątku (w postaci zasobów finansowych, biżuterii i dokumentów), nie wykazana w analizie przytoczonej przez biegłą sądową wobec usunięcia zawartości skrytki bezpośrednio po śmierci A. B..

W zakresie ustaleń związanych z ewentualnymi długami spadkowymi Sąd poczynił ustalenia w oparciu o postępowania cywilne i komornicze, w szczególności toczące się przed Sądem Okręgowym wK., I Wydział Cywilny do sygn. akt(...) oraz (...).

Sąd Okręgowy uznał, że złożone przez biegłego sądowego dr E. H. opinia główna oraz pisemne i ustne opinie uzupełniające, a w szczególności ich konkluzja wyrażająca wartość majątku spadkowego po zmarłym A. B. mogła stanowić podstawę ustaleń faktycznych. Zdaniem Sądu wywody sporządzonych opinii były pełne, przekonujące, obejmowały całokształt okoliczności istotnych dla badanego zagadnienia oraz logicznie skonstruowane. Biegły wskazał przesłanki swego rozumowania, które doprowadziły go do konkluzji, mającej odzwierciedlenie w zebranych materiale dowodowym. Podstawę wnioskowania biegłego stanowiły także wyniki jego własnych badań i obserwacji przeprowadzonych w terenie. Należy zauważyć, że biegły odniósł się do całego materiału procesowego uzyskanego w sprawie, rozważył zagadnienia przedstawione mu w postanowieniu dowodowym, wszystko to w sposób przystępny i zrozumiały prezentując w treści opinii.

Biegła sądowa dokonała zaawansowanej analizy majątku zmarłego A. B.. Wobec podniesionych przez strony wniosków o dezaktualizację wyceny, biegła dokonała powtórnej analizy w marcu 2015 r. Biegła, wyceniła majątek biorąc pod uwagę wszelkie aspekty, które mogły wpłynąć na dezaktualizację przy sporządzaniu pierwszej wyceny spadku. Wobec wtórnej opinii biegłej strony nie wniosły zarzutów. Do sporządzenia pełnej wyceny biegła użyła metody dochodowej, a także przepływu środków finansowych, jako najodpowiedniejszej jeżeli chodzi o niniejszą sprawę. W ocenie Sądu w warunkach i okolicznościach niniejszej sprawy przyjęta metoda była racjonalna i miarodajna do określenia przepływów finansowych, pozwalająca określić wartość przedsiębiorstwa w oparciu o jego zdolność do generowania strumieni przychodów.

Biegła dokonując wyceny nieruchomości posłużyła się analizą rynku obejmując nieruchomości podobne, w których różnice występujące pomiędzy nieruchomościami porównawczymi, a szacowaną uwzględniono w poprawkach korygujących. Zatem opinia biegłej była nacechowana obiektywnym zestawieniem maksymalnie podobnych, a co najmniej mocno zbliżonych nieruchomościach oraz innych częściach składowych w/w spadku.

Wieloaspektowość dokonanych rozważań, rzeczowe i pozbawione zbędnych dywagacji wywody opinii nie pozwalały na skuteczne zakwestionowanie jej końcowych wniosków. Ostatecznie po opinii uzupełniającej z marca 2016 r. żadna ze stron nie wniosła zarzutów.

Zdaniem Sądu nie był zasadny zarzut, iż do oceny wartości nieruchomości Sąd winien wziąć pod uwagę ustalenia opinii rzeczoznawcy z postępowania egzekucyjnego. Było to odrębne postępowanie, o innym charakterze niż niniejsze, a żadna ze stron nie kwestionowała ostatecznie wyliczeń biegłej E. H..

Ubocznie należy przywołać sprawę o sygn. (...) oraz wyrok Sądu Rejonowy dla K. w K. IX Wydział Karny, który w dniu 2 czerwca 2011 r. uznał Ł. D. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu aktem oskarżenia stanowiącego przestępstwo z art. 282 k.k. i art. 230 § 1 k.k. Pokrzywdzoną w tej sprawie była G. B.. Skazany Ł. D., który działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, wspólnie z ustaloną osobą w stosunku do której umorzono śledztwo, przekazał G. B. szereg informacji mających świadczyć jakoby o tym, że nieustalone osoby otrzymały zlecenia na uprowadzenie jej syna J. B., wywołując u niej w ten sposób przeświadczenie o realnym zagrożeniu tym przestępstwem. Skazany Ł. B., posłużył się sporem pomiędzy powodami a pozwaną, dokonując wyobrażenia u pozwanej, jakoby działania mające na celu porwanie jej syna były inspirowane

i zaplanowane przez jednego z powodów tj. K. B. (1). Śledztwo w tej sprawie nie wykazało jakiegokolwiek udziału K. B. (1) w tej sprawie. Nie można zatem wiązać tej sprawy karnej z obecnym powództwem cywilnym, bowiem nie wykazano, aby K. B. (1) brał udział w przestępstwie polegającym na wymuszeniu rozbójniczym.

W oparciu o poczynione ustalenia, odwołując się do treści art. 991 § 1 i 2 k.c. Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo uzasadnione.

Powodom K. B. (1), A. S. i P. B. przysługiwała połowa wartości udziału spadkowego, jaki by im przypadła w przypadku dziedziczenia ustawowego tj. po 3/40 części, zaś małoletniej w chwili otwarcia spadku powódce K. B. (2) należny jest udział wynoszący 2/3 wartości spadku przy dziedziczeniu ustawowym, a zatem 4/40 wartości spadku.

Pozwani wskazywali, że z uwagi na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.) i nie utrzymywanie przez powodów bliskich relacji z ojcem A. B. zachodzi przypadek uzasadniający obniżenie należnego im zachowku. Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw, aby uwzględnić ten zarzut pozwanych.

Sąd Okręgowy, z uwagi na relacje zachodzące między ojcem, a dziećmi z pierwszego małżeństwa, nie zdecydował się na obniżenie należnego powodom zachowku w oparciu o art. 5 k.c. Nie doszło bowiem do naruszenia zasad współżycia społecznego, bowiem to A. B. był osobą determinującą relacje rodzinne. Przede wszystkim, nie wymagał on opieki, pomocy czy wsparcia materialnego od swoich przyszłych spadkobierców. To jego majątek był źródłem zaspokajania potrzeb materialnych nie tylko jego, ale i pozostałych członków rodziny. A. B. był osobą stanowczą i władczą, sam decydował o tym, jak wyglądają jego relacje z powodami, a oni nie byli w stanie narzucić mu swojej woli np. w zakresie częstszych czy bardziej ciepłych relacji i kontaktów. Z opisanych wyżej względów i w takich realiach sprawy nie można zatem czynić powodom zarzutu z braku wywiązywania się przez nich z obowiązków rodzinnych, opieki i pomocy, względem ojca, skoro najwyraźniej sam spadkodawca za swego życia sobie tego nie życzył, nie zabiegał o to i wyłącznie on decydował o czasie i zakresie relacji z powodami. Jednocześnie Sąd uznał, że sformułowane przez pozwanych żądanie oddalenia w całości roszczenia o zapłatę zachowku z uwagi na zasady współżycia jest zbyt daleko idące. Nie można bowiem zapominać, że zachówek stanowi minimum zagwarantowanego spadkobiercy ustawowemu udziału w spadku. Nie sposób podzielić zapatrywania pozwanych, że domaganie się przez powodów zapłaty zachowku jest samo w sobie nadużyciem prawa podmiotowego.

Aby ustalić substrat zachowku należy przede wszystkim określić tzw. czystą wartość spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę między wartością stanu czynnego spadku a wartością stanu biernego spadku. Zatem należy najpierw ustalić wartość wszystkich praw należących do spadku, według stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku, a następnie odjąć wartość długów spadkowych (za wyjątkiem wynikających z zapisów, poleceń, zachowków).

Co do długów spadkowych – pozwani twierdził, że w skład spadku po zmarłym wchodzi jego długi wynikające ze spraw toczących się pod sygn. (...) i (...). Obowiązek wykazania istnienia i wysokości długów spadkowych oraz ich spłaty spoczywał na pozwanych (art. 6 k.c.). Tymczasem pozwani spłaty długów nie wykazali. Długi spadkowe to obowiązki, które musi wykonać spadkobierca. Odpowiedzialność ta jest konsekwencją wejścia w pozycję spadkodawcy. Z reguły są to zobowiązania różnego rodzaju, które obciążały spadkodawcę, związane z koniecznością wykonania umów czy powstałe na skutek deliktu (odszkodowawcze). Sąd rozstrzyga jedynie o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu spłaconych długów spadkowych. Pozwani nie skonkretyzowali w jakiej wysokości i jakie długi spłacili. Sąd nie ma obowiązku z urzędu określać wartości długów spadkowych. Zgodnie z art. 922 § 1 k.c. o zakresie obowiązków i uprawnień spadkodawcy, które przejdą na spadkobiercę, decyduje stan istniejący w chwili otwarcia spadku. Tymczasem pozwana zataiła część majątku spadkowego, która była w dacie śmierci spadkodawcy w skrytce bankowej nr (...) znajdującej się w Banku (...) S.A. (...) Oddział w K. przy ul. (...). W wyniku nieuczciwych zachowań pozwanej nakierowanych na zafałszowanie stanu spadku nie udało się ustalić pełnej wartości stanu czynnego spadku. Pozwani nie stawili się na rozprawę celem złożenia zeznań i wobec powyższego Sąd nie zdołał ustalić zawartości skrytki czy też okoliczności dotyczących wyjęcia zawartości skrytki. Niewątpliwie skrytka istniała, służyła do przechowywania kosztowości i środków finansowych, a pozwana miała do niej dostęp. Przepis

art. 11k.p.c. powoduje związanie sądu cywilnego jedynie ustaleniami skazującego wyroku wydanego przez sąd karny. Ustalenia wyroku uniewinniającego nie wiążą więc w postępowaniu cywilnym, w którym nie obowiązuje domniemanie niewinności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1998 r., I PKN 498/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 104 i z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 96/00, OSNAPiUS 2002 nr 14, poz. 338). Chociaż pozwana w procesie karnym została uniewinniona od zarzutu wyjęcia zawartości skrytki (...), to Sąd orzekający w niniejszej sprawie cywilnej może poczynić samodzielnie ustalenia, a zwłaszcza ocenić kilkakrotnie nie stawianie się (nie usprawiedliwione) na rozprawę celem przesłuchania. Pozwani powołują się, że ich zobowiązanie zostało przesądzone w orzeczeniach zapadłych w sprawach o sygn.: (...) i (...), gdzie został ustalony obowiązek świadczenia i jego zakres. Jednakże wobec nie podjęcia czynności procesowych przez pozwanych (stosownie do art. 3 k.p.c.) nie wiadomo, czy pozwani w ogóle długi spłacili, względnie w jakiej części wyznaczone w tytule wykonawczym świadczenie zostało zaspokojone, a także, czy oraz w jakim zakresie powołali się na zapłatę dokonaną przez Skarb Państwa. Ocena, jak daleko sięga odpowiedzialność powodów, limitowane jest przez czynności pozwanych. Skoro z ustalonego stanu faktycznego bezspornie wynika, że świadczenie zostało już w określonych wysokościach zaspokojone przez Skarb Państwa to uprawniony jest zarzut powodów, że dług spadkowy w tym zakresie nie istnieje (k. 1000). Trafne są także pozostałe zarzuty powodów, że pozwani (posiadając możliwości majątkowe) mogli niezwłocznie zaspokoić wierzycieli, zmniejszając dług oraz nie generując kosztów, w tym odsetek, a przede wszystkim mieli możliwość zwolnienia się z obowiązku zapłaty wobec odpowiedzialności in solidum ze Skarbem Państwa. Niewątpliwie pozwani (dłużnicy) mają możliwość skorzystania z możliwości zwolnienia z obowiązku zapłaty części roszczenia, a to wobec charakteru i zakresu odpowiedzialności Skarbu Państwa. Skoro pozwani, na których spoczywał ciężar dowodu, nie wykazali wysokości długu spadkowego, nie mogła zostać przyjęta do rozliczeń nie znana i precyzyjnie nie wyliczona kwota.

Przechodząc do zagadnienia określenia wartości aktywów wchodzących w skład masy spadkowej stanowiącej podstawę do obliczenia wysokości przysługującego powodowi zachowku, a w konsekwencji także ostatecznego ustalenia kwoty tego zachowku, Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawę obliczenia zachowku stanowi tzw. substrat zachowku, który stanowi czystą wartość spadku powiększoną o darowizny podlegające zaliczeniu zgodnie z zasadami art. 994 i n. k.c. Przyjęcie stanu praw należących do spadku z chwili jego otwarcia eliminuje potrzebę uwzględnienia nakładów poczynionych na przedmioty spadkowe po wskazanym terminie. Do czystej wartości spadku dolicza się następnie wartość zapisów windykacyjnych i darowizn uczynionych przez spadkodawcę, także tych, które zostały już wykonane po jego śmierci. Obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu (por. uchw. SN z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSN 1985, nr 10, poz. 147; uchw. SN z dnia 17 maja 1985 r., III CZP 69/84, OSN 1986, nr 3, poz. 24).

Z ustalonego stanu faktycznego sprawy wynika, że w skład majątku spadkowego po zmarłym A. B. wchodziły:

- udział 1/2 części w nieruchomości lokalowej w postaci lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K., którego wartość rynkowa według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 130 192,00 zł (260.384,00 zł to kwota wartości całej nieruchomości);

- udział 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. o pow. ok. 79,40 m², którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 251 930,5 zł (503 861,00 zł to kwota wartości całego w/w prawa);

- udział 1/2 części w nieruchomości położonej w K., składającej się z działki nr (...), objętej księgą wieczystą Nr (...), którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 51 418,00 zł (102.836,00 zł to całkowita wartość tej nieruchomości);

- udział 1/2 części w ruchomościach, którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 9 307, 5 zł (całkowita wartość ruchomości to 18.615,00 zł);

- udział 1/2 części we własności samochodu marki (...), którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 31 900 zł (całkowita wartość auta to 63.800,00 zł);

- udział 1/2 części we własności samochodu marki(...), którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 39 600 zł (79.200,00 zł to wartość całkowita tego pojazdu);

- udział 1/2 części we własności samochodu marki (...), którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 8 000 zł (16.000,00 zł całość);

- udział w 1/2 części we własności przedsiębiorstwa w postaci kiosków typu (...), zlokalizowanych w K. przy ul. (...) oraz przy al. (...) – przystanek (...), którego wartość według stanu na datę otwarcia spadku (tj. 02 sierpnia 2006 r.) i w poziomie cen na marzec 2016 r. wynosiła 149 235 zł (całkowita wartość przedsiębiorstwa to 298.470,00 zł.).

Zatem całkowita wartość majątku spadkowego po zmarłym A. B. wynosiła 671 583,00 zł. Należny dla powodów zachowek stanowiły kwoty po 50 368,72 zł na rzecz K. B. (1), P. B. i A. S. ($671\,583 \times 3/40 = 50\,368,72$ zł), zaś dla małoletniej w chwili otwarcia spadku powódki K. B. (2) zachowek stanowił kwotę 67 158,30 zł ($671\,583,00 \text{ zł} \times 4/40 = 67\,158,30$ zł).

Sąd Okręgowy zasądził odsetki w wysokości ustawowej za opóźnienie od w/w kwot od dnia następującego po doręczeniu pozwanym odpisu ostatecznej opinii uzupełniającej biegłego sądowego dr E. H. tj. od dnia 23 kwietnia 2016 r., a w dalej idącej części żądnie oddalił (art. 481 § 1 k.c.).

Roszczenie o zachowek jest od początku długiem pieniężnym. Przepisy zaś nie określają terminu wymagalności roszczenia z tytułu zachowku. W konsekwencji powinno ono zostać spełnione przez zobowiązanego niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego do zachowku zgodnie z wymogami art. 455 k.c. Roszczenie o zachowek powstaje z chwilą stwierdzenia nabycia spadku. Przy obliczaniu wartości stanu czynnego spadku nie uwzględnia się pożytków, a w zamian za to uprawniony do zachowku może za czas od chwili wymagalności roszczenia o zachowek żądać odsetek. Ustalenie wysokości zachowku na podstawie cen obowiązujących w chwili wyrokowania, nie przesądza o tym, że w każdym przypadku, od tej daty dopiero będą przysługiwały odsetki na rzecz uprawnionego. Zważyć należy, że konkretyzacja kwoty należnej tytułem zachowku nie jest zbieżna z kwestią wymagalności roszczenia.

Zgodnie z obecnie wiodącą linią orzecniczą sądów powszechnych odsetki od roszczenia o zachowek należne są w większości przypadków od daty wezwania. Jednakże w każdej sprawie okoliczność ta powinna podlegać odrębnemu i indywidualnemu badaniu przez Sąd. W niniejszym postępowaniu w ocenie Sąd Okręgowy zasadne było zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia następnego po doręczeniu pozwanym odpisu ostatecznej opinii uzupełniającej biegłego sądowego dr E. H.. Dopiero bowiem w trakcie niniejszego procesu tj. po wydaniu opinii uzupełniającej przez biegłego sądowego doszło do ostatecznego ustalenia wartości majątku spadkowego. Zatem termin, od którego pozwani popadli w stan opóźnienia – warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych – Sąd ustalił indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności tej sprawy.

O kosztach procesu między stronami orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., zaś o nieuiszczonych kosztach sądowych na zasadzie art. 83 ust. 2 i art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 623 ze zm.).

Apelację od tego wyroku, zaskarżając go w części to jest w zakresie punktu I, III i IV, wnieśli pozwani, którzy zarzucili:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a to:

- ustalenie, iż w skład majątku spadkowego wchodzi samochód marki (...), podczas gdy na datę otwarcia spadku samochód ten stanowił przedmiot leasingu;

- ustalenie zawyżonej wartości majątku spadkowego poprzez nieuwzględnienie długów spadkowych;

- przyjęcie zawyżonej wartości składników majątku spadkowego;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a zwłaszcza poprzez bezkrytyczne oparcie rozstrzygnięcia na opinii biegłej sądowej dr E. H. przy jednoczesnym oddaleniu wniosku pozwanych o powołanie nowego biegłego, jak również bezkrytyczne danie wiary zeznaniom powodów, pomimo oczywistego wieloletniego istniejącego konfliktu pomiędzy stronami;

- art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie sygn. akt (...) prowadzonej przez Sąd Okręgowy w K., pomimo, iż wynik postępowania zależny jest od wyniku w.w. postępowania o zapłatę odszkodowania i zadośćuczynienia.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwani wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie na ich rzecz od powodów kosztów postępowania; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania; zawieszenie postępowania do czasu zakończenia sprawy o sygn. akt (...) oraz postępowań egzekucyjnych o sygn. (...), (...).

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanych G. B. i J. B. jest nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne w związku z czym nie zachodzi konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27 marca 2012 r., III UK 75/11, z 14 maja 2010 r., II CSK 545/09, z 27 kwietnia 2010 r., II PK 312/09, z 20 stycznia 2010 r., II PK 178/09, z 08 października 1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 r. Nr 3, poz. 60).

Wbrew zarzutom pozwanych w sprawie nie doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. ani też nie występują błędy w ustaleniach faktycznych wskazywane w apelacji.

Wyjaśnić należy, że przepis art. 233 § 1 k.p.c. stanowiący wyraz zasady swobodnej oceny dowodów, określa granice tej swobody i wskazuje w jaki sposób Sąd powinien ją realizować. Wynika z niego między innymi, że Sąd ma obowiązek wyprowadzenia z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków prawidłowych logicznie, że może oprzeć swoje przekonanie jedynie na dowodach prawidłowo przeprowadzonych i na podstawie wszechstronnego rozważenia całego zebranego materiału dowodowego, oraz że musi dokonać selekcji zebranego materiału, ocenić moc dowodową poszczególnych dowodów i dać prawidłowy wyraz wynikom tego wyboru i oceny.

Wyraźnie trzeba więc stwierdzić, że granice oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) wyznaczają trzy czynniki: logiczny, ustawowy oraz ideologiczny, przez który rozumie się poziom świadomości prawnej sędziego, czyli znajomość przepisów, doktryny i orzecznictwa, a także informacje dotyczące różnych faktów życia społecznego, kultura prawna oraz system pozaprawnych reguł i ocen społecznych, do których odsyłają przepisy obowiązującego prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2002 r., II UKN 555/01, LEX nr 572008).

Z kolei w wyroku z dnia z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00 (LEX nr 56906) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ocena wiarygodności mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie wyraża istotę sądenia w części obejmującej ustalenie faktów, ponieważ obejmuje rozstrzygnięcie o przeciwstawnych twierdzeniach stron na podstawie własnego przekonania sędziego powziętego w wyniku bezpośredniego zetknięcia się ze świadkami, dokumentami i innymi środkami dowodowymi. Powinna odpowiadać regułom logicznego rozumowania wyrażającym formalne schematy powiązań pomiędzy podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego wyznaczające granice dopuszczalnych wniosków i stopień prawdopodobieństwa ich występowania w danej sytuacji. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać,

choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. też orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99, publ. OSNAPiUS 2000, Nr 19, poz. 732; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/2000, publ. OSNC 2000, Nr 10, poz. 189; z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, publ. Lex nr 53136).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy niewątpliwie nie przekroczył granicy swobodnej oceny dowodów. Ocena ta, dotycząca zarówno dowodów osobowych jak i dowodu z opinii biegłej sądowej, została szeroko przedstawiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i nie ma powodu by ją powielać, wystarczy odwołać się do niej z aprobatą.

Niemniej jednak odnośnie dowodu z opinii biegłej sądowej i oddalenia wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego wyjaśnić należy, że zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r. I CKN 1170/98 (OSNC 2001, nr 4, poz. 64) opinia biegłego podlega ocenie – zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. – na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków. Kierując się tymi wskazaniem, za Sądem Okręgowym, przyjąć należy, że opinia podstawowa jak i uzupełniająca biegłej sądowej do spraw szacowania nieruchomości i mienia ruchomego, rzeczoznawcy majątkowego dr E. H. – z uwagi na poziom wiedzy biegłej, doświadczenie zawodowe, stanowczość wniosków oraz ich umotywowanie zasługuje na pozytywne uznanie wartości rozumowania zawartego w opinii. Dlatego też poglądy zaprezentowane w opinii i jej wnioski trafiają także do przekonania Sadu Apelacyjnego.

Odnośnie zarzutu dotyczącego oddalenia wniosku pozwanych o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego wyjaśnić należy, że dowód z opinii biegłego jak i instytutu ma szczególny charakter, gdyż korzysta się z niego w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. Z tego względu nie mają do nich zastosowania wszystkie zasady dotyczące postępowania dowodowego, a w szczególności art. 217 § 1 k.p.c. Dlatego nie można przyjąć, że sąd obowiązany jest dopuszczać dowód z kolejnych biegłych, czy też opinii instytutu w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony (por. np. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73 niepubl. i z dnia 14 marca 2007 r., I CSK 465/06, OSP 2008, nr 11, poz. 123).

Strony mogą wszelkimi wskazanymi przez prawo procesowe środkami dowodowymi podnosić zarzuty co do opinii biegłego. Sąd ma obowiązek dopuszczenia dowodu z dalszej opinii, gdy zachodzi taka potrzeba, a więc wtedy gdy opinia, którą dysponuje zawiera istotne luki, bo nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, jest niejasna, czy nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna, tj. gdy przedstawiona przez eksperta analiza nie pozwala organowi orzekającemu skontrolować jego rozumowania co do trafności jego wniosków końcowych (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, Lex 533130).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN (Lex nr 53135) wyjaśnił, że specyfika dowodu z opinii biegłego polega między innymi na tym, że jeżeli taki dowód już został przez sąd dopuszczony, to stosownie do treści art. 286 k.p.c. opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie „w razie potrzeby”. Potrzeba taka nie może być jedynie wynikiem niezadowolenia strony z niekorzystnego dla niej wydzwięku konkluzji opinii, lecz być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii. W przeciwnym bowiem razie sąd byłby zobligowany do uwzględnienia kolejnych wniosków strony dopóki nie złożona zostałaby opinia w pełni ją zadawalająca, co jest niedopuszczalne.

Pozwani nie zdołali skutecznie podważyć opinii wydanych w niniejszej sprawie jako dowodu podlegającego ocenie wcześniej przedstawionej. Biegła przedstawiła metody szacowania poszczególnych składników masy spadkowej przyjęte dla opracowania opinii, odpowiedziała na zarzuty pozwanych, a we wnioskach właściwie uzasadnionych była konkretna i zdecydowana. To, że pozwani kwestionują wnioski opinii nie jest nawet w najmniejszym stopniu powodem do nieuwzględnienia tego dowodu czy też dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego.

Na wynik postępowania dowodowego miała też wpływ wyjątkowo bierna postawa pozwanych. Mianowicie zarządzeniem z dnia 14 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy wezwał pełnomocnika pozwanych do przedłożenia dokumentów wskazanych przez biegłą, a niezbędnych do wydania opinii, a to umowy najmu, umowy o pracę, książki przychodów i rozchodów, kosztów związanych z prowadzeniem działalności, pity za rok 2005 i 2006, środki trwałe, zaświadczenia z ewidencji działalności gospodarczej, decyzji o wykreśleniu działalności gospodarczej, w terminie trzytygodniowym, pod rygorem wyciągnięcia negatywnych konsekwencji prawnych i zobowiązania biegłej do sporządzenia opinii według założeń wynikających z zeznań stron oraz wskazań powodów (zarządzenie k. 52, dowód doręczenia dnia 22 stycznia 2015 r. k. 526). Pozwani pozostali bierni na to wezwanie, co więcej wbrew twierdzeniom podniesionym w apelacji nie złożyli do akt sprawy umowy leasingu samochodu (...). Na brak tej umowy zwracali uwagę powodowie w pismach procesowych z dnia 29 maja 2012 r. i 23 lipca 2014 r.

Zachowanie procesowe pozwanych należy powiązać z zarzucanymi w apelacji błędami w ustaleniach faktycznych.

Przepis art. 3 k.p.c., stanowi, że strony obowiązane są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody, nakłada na strony określone w nim obowiązki o charakterze moralnym, etycznym oraz procesowym i przenosi na strony obowiązek dążenia do wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 624/14).

Procesem cywilnym rządzi zatem reguła dowodzenia okoliczności faktycznych mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W myśl tej reguły, powód powinien udowodnić fakty stanowiące podstawę dochodzonego roszczenia, strona pozwana zaś fakty uzasadniające zarzuty przeciwko roszczeniu powoda, w tym fakty tamujące lub niweczące to roszczenie. Wyraźnie to stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 grudnia 2006 r., (...) wyjaśniając, że „ciężar dowodu w postępowaniu cywilnym nie zawsze spoczywa na powodzie. Ten kto odmawia uczynienia zadość żądaniu powoda obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje”.

Dodać też należy, że zgodnie z art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Z przepisu tego wynika zasada, że to strony, a nie sąd, powinny przedstawiać materiał pozwalający poczynić ustalenia faktyczne, z których wywodzą skutki prawne. Sąd nie jest odpowiedzialny za wynik procesu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1998 r., II UKN 244/98, POSNAPiUS 1000, nr 20, poz. 662), jak również nie jest jego rzeczą zarządzanie dochodzenia w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, sąd nie jest też zobowiązany do przeprowadzania z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 76).

W efekcie powyższych rozważań stwierdzić należy, że jeżeli materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie daje podstawy do dokonania odpowiednich ustaleń faktycznych w myśl twierdzeń jednej ze stron, sąd musi wyciągnąć ujemne konsekwencje z braku udowodnienia faktów przytoczonych na uzasadnienie żądań lub zarzutów. Należy to rozumieć w ten sposób, że strona, która nie przytoczyła wystarczających dowodów, w wyznaczonym przez sąd terminie, na poparcie swych twierdzeń ponosi ryzyko niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, o ile ciężar dowodu, co do tych okoliczności na niej spoczywał.

Pozwani przez niezastosowanie się do wezwania Sądu do przedłożenia dokumentów jak również przez niestawienie się kilkakrotnie na wezwanie Sądu Okręgowego celem złożenia zeznań nie wykazali by samochód marki (...) w chwili otwarcia spadku stanowił przedmiot leasingu jak również nie wykazali faktycznego obciążenia z tytułu długów spadkowych.

Sam fakt, że wydane zostały opisane wcześniej orzeczenia zasądające od pozwanych określone kwoty z tytułu odszkodowań i zadośćuczynień nie jest równoznaczny z tym, że kwoty te stanowią dług spadkowy. Wystarczy zauważyć, że odpowiedzialność pozwanych określona została jako in solidum z określoną jednostką organizacyjną Skarbu Państwa co oznacza, że spełnienie świadczenia przez jednego ze zobowiązanych zwalnia w tym zakresie drugiego.

Do tego jak ustalono Skarb Państwa Komendant (...) Policji w wykonaniu zapadłych orzeczeń dokonał znacznych wypłat na rzecz S. B. (1), L. B. (1) i M. B. (1).

Niewywiązanie się przez pozwanych z ciążącego na nich obowiązku wykazania podnoszonych twierdzeń i zarzutów nie może zatem skutkować przyjęciem występowania błędów w ustaleniach faktycznych.

W sprawie nie doszło też do naruszenia art. 177 § 1 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanych o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowań toczących się przed Sądem Okręgowym w K. pod sygnaturami: (...) i (...) (postanowienie k. 335).

Pozwani nie zgłosili wniosku o zawieszenie postępowania z uwagi na toczące się postępowanie do sygn. akt(...)i ani w apelacji ani też na rozprawie apelacyjnej (która odbyła się po ponad półtora roku od wniesienia apelacji) nie podali na jakim etapie jest wskazywane przez nich postępowania i jaki wpływu w znaczeniu określonym w art. 177 § 1 k.p.c. miałyby na wynik niniejszej sprawy. Jest to istotne bowiem aktualne pozostają wcześniejsze uwagi dotyczące niewykazania przez pozwanych wysokości faktycznych długów spadkowych, które zostały poniesione przez nich i winny być uwzględnione przy określaniu wartości czynnej masy spadku. Jeszcze raz podkreślić należy, że sama zasądzona kwota nie może być wprost przełożona na wysokość długu z uwagi na charakter odpowiedzialności pozwanych.

Dodać też należy, że wysokość długów spadkowych mogła być ustalana, przy wykazaniu ich przez pozwanych w ramach niniejszego postępowania, a zatem nie zachodziła podstawa do zawieszenia postępowania.

Tym bardziej toczące się od 2014 r. postępowania egzekucyjne, uwzględnione co do ich przebiegu w ramach ustaleń faktycznych nie mają wpływu na wynik sprawy bowiem to postawa dłużnika determinuje czas ich trwania i rosnące w związku z tym koszty oraz powiększanie się zobowiązania z uwagi na naliczane odsetki.

Mając powyższe na uwadze orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c. a o kosztach zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażona w art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

SSA Anna Kowacz – Braun SSA Jerzy Bess SSA Zbigniew Ducki